

Kárpáti, erdélyi, dácikus és pannon endemikus fajok a Szilágyság flórájában

NEGREAN Gavril¹, KARÁCSONYI Károly² & SZATMARI Paul-Marian³

(1) Ro-77531 București, Bd. Iuliu Maniu 55.; negrean-gavril@yahoo.com

(2) D-88212 Ravensburg, Allgäu. 2.

(3) Botanical Garden "Vasile Fati", Ro-455200 Jibou

Carpathian, Transylvanian, Dacian and Pannonian elements in the flora of Sălaj region (NW Romania)

Abstract – This paper gives an account of biogeographically interesting plant species of the traditional ethnographic region Sălaj (in Hungarian: "Szilágyság", NW Romania). The flora of the region, which is situated between the Transylvanian Basin and the eastern part of the Great Hungarian Plain, contains, besides the prevailing European species, a significant percentage of plant species from different biogeographic regions. Among these we noticed the continental species of eastern origin, as well as southern Sub-Mediterranean species broadly distributed in this area. A significant number of other interesting species is further represented by the endemic and sub-endemic Carpathian (*Aconitum moldavicum* Hacq., *Symphytum cordatum* Waldst. & Kit.), Transylvanian (*Cephalaria radiata* Griseb. & Schenk, *Onosma pseudoarenaria* Schur subsp. *pseudoarenaria*), Dacian (*Helleborus purpurascens* Waldst. & Kit., *Phyteuma tetramerum* Schur) and Pannonian (*Centaurea sadleriana* Janka), species, which occur in very different habitats.

Keywords: biogeography, chorology, endemics, flora of Romania, Sălaj (Szilágyság) region

Összefoglalás – Az Erdélyi-medence és az alföldi pannon flóratartomány között elterülő romániai Szilágyság növénytakarójában az európai fajok mellett, a különböző földrajzi eredetű flóraelemek százalékos aránya igen magas. Ezek közül kiemeljük a keleti eredetű kontinentális, valamint a déli szubmediterrán jellegűek itteni széleskörű elterjedését. Jelentős számmal vannak képviselve az alább elemzett kárpáti (*Aconitum moldavicum* Hacq., *Symphytum cordatum* Waldst. & Kit.), erdélyi (*Cephalaria radiata* Griseb. & Schenk, *Onosma pseudoarenaria* Schur subsp. *pseudoarenaria*), dácikus (*Helleborus purpurascens* Waldst. & Kit., *Phyteuma tetramerum* Schur) és pannon (*Centaurea sadleriana* Janka), endemikus valamint szubendemikus fajok is, amelyek igen különböző jellegű termőhelyeken jelentkeznek.

Kulcsszavak: biogeográfia, endemizmusok, korológia, Románia flórája, Szilágyság

Rezumet – Elemente carpatice, transilvane, dacice și pannonice în flora Sălajului (România). În covorul vegetal al Sălajului din România, cuprins între Bazinul Transilvaniei și regiunea floristică pannonică Alföld, în afară de speciile europene, procentul altor elemente de origini diferite, este destul de ridicat. Dintre acestea remarcăm răspândirea largă a elementelor de origine estică continentale, ca și a celor sudice submediteraneene. Sunt reprezentate în număr mare elementele endemice și subendemice carpatice (*Aconitum moldavicum* Hacq., *Symphytum cordatum* Waldst. & Kit.), transilvane (*Cephalaria radiata* Griseb. & Schenk, *Onosma pseudoarenaria* Schur subsp. *pseudoarenaria*), dacice (*Helleborus purpurascens* Waldst. & Kit., *Phyteuma tetramerum* Schur) și pannonice (*Centaurea sadleriana* Janka), prezente în habitate foarte diverse.

Cuvinte-cheie: biogeografie, corologie, endemite, flora României, Sălaj

Bevezetés

A Szilágyság (Sălaj, Románia) földrajzi helyzetéből adódóan kapcsolatot teremt az Erdélyi-medence (Depresiunea Transilvaniei) és az ettől nyugatra fekvő alföldi régiót (Câmpia de Vest) elfoglaló pannon flóratartomány között. Az átmeneti jelleg hűen tükröződik a kontaktterület növénytakarójában. Itt huzódik több fás növény [*Quercus pubescens* Willd., *Quercus frainetto* Ten., *Sorbus danubialis* (Jáv.) Kárpáti] északi elterjedési peremének egy szakasza. Ugyanakkor több keleti eredetű (kontinentális) faj expanziós útvonala rajzolódik ki e területen. Uralkodó felszíni formája a dombvidék, amelyet a Nyugati-Szigethegység (Munții Apuseni) két északi nyúlványa, a Meszes és a Réz-hegység (Munții Meseș - Plopiș) tarkít.

A szórványos florisztikai kutatások már a XIX. században elkezdődtek (FEICHTINGER 1875, FREYN 1877), amelyek a múlt század folyamán korlátolt területeken folytatódtak (BALÁZS 1941, UJVÁROSI 1947, COLDEA 1971, NYÁRÁDY *et al.* 1976, SZABÓ 1983, KARÁCSONYI 2011). Az általunk 1970-es években itt megkezdett botanikai gyűjtőutakat (Karácsonyi, 1971. 04. 10., Negrean, 1973. 09. 02.) az utóbbi években kiterjesztettük Szilágyság megye teljes területére.

Dolgozatunk célja a Szilágyság florisztikai-növényföldrajzi jellemzése, ezen belül a kárpáti, erdélyi, dácikus és pannóniai karakter hangsúlyozása.

Anyag és módszer

Míg jelen dolgozatunkban a kutatott területet Szilágyság megye adminisztratív határai korlátozzák, a különböző – általunk elemzett – endemikus fajok elterjedése jól meghatározható földrajzi egységekre jellemző. A kárpáti endemizmusok expanziója eme hegyláncnak a Dunával érintkező részétől (Kis-Kárpátok) egészen a szerbiai Timok völgyéig tartó szakaszára terjed ki. Az erdélyi fajok elterjedése az Erdélyi-medencére és közvetlen környékére korlátozódik. A dácikus elemek areáljának értelmezése időközben változásokon ment át: míg JANKA (1860) ezek alatt az erdélyi endemizmusokat értette, SOÓ (1942) a Keleti-Kárpátok és a Balkáni-hegység csak itt élő, közös fajait összegezte. Mi ebbe a csoportba azon endemikus flóraelemeket soroljuk, amelyek a Kárpátok kassai törésvonalától a szerbiai Timok völgyéig fordulnak elő. A pannon fajok az alföldi régió szikeseinek és homokterületeinek, valamint az ezt közvetlenül szegélyező dombvidékek endemizmusai. Az említett fajok közül néhány, természetes irradáció nyomán, helyenként a szomszédos területekre is behatolhat (például Moldovába), így ezek a szubendemikus flóraelemek csoportját gazdagítják.

Dolgozatunkban a nomenklaturát a következő szakmunkákra támaszkodva használjuk: *Flora Romaniae* (SĂVULESCU 1952–1976), *Flora Europaea* (TUTIN *et al.* 1964–1980, TUTIN *et al.* 1993) valamint az *Euro+Med PlandBase* és *The Plant List* adatbázisok.

A vizsgált herbáriumok akronímjai HOLMGREN *et al.* (1990) munkáját követik. További gyűjtemények: [CAREI] = Nagykárolyi Municipiumi Múzeum; [JIBOU] = A Zsibói Botanikus Kert gyűjteménye. NtGN = Gavril Negrean jegyzetfüzete.

Enumeráció

Aconitum moldavicum Hacq. s. l. – Prisznel domb (Culmea Priselului), a Rea völgye felett, csúcsközelben (KARÁCSONYI & NEGREAN 2013). Dióspatak (Vălișoara), 2012. 05. 19., Karácsonyi, idem, 2014. 05. 21., Karácsonyi. Kőfrinkafalva (Frâncenii de Piatră), bükkösben – tömegesen, 47.33948° 23.69566°, kb. 410 m, 2015. 06. 02., Karácsonyi & Negrean. Sztána (Stana) környékén, as. Fagetum silvaticae, 1943 (UJVÁROSI 1947). Flóraelem: kárpáti faj.

- Cardamine glanduligera*** O. Schwarz (*Dentaria glandulosa* Waldst. & Kit.) – Tuszatelke (Tusa) S, fennsíkon, ültetett fenyvesben, 47.01469° 22.75343°, kb. 763 m, 2015. 04. 01., Negrean (NtGN: 22.312) [BUC; I]. Zilah (Zalău), Nádastó, az Északhegy északnyugati lejtője, 510 m, 1941. 05. 14., as. Fagetum silvaticae–praeungaricum, *Allium ursinum* fácies (BALÁZS 1941). Prisznel magaslat (Culmea Prisznelului) csúcsközelben, a Rea patak völgye felett (KARÁCSONYI & NEGREAN 2013). Szamosórmézó (Var), 47.24055° 23.27916°, kb. 222 m, 2014. 03. 17., Szatmari. Szurduk (Surduc) Szalonnapatak (Solona) felé, Hrăii patak völgye, 2014. 03. 14., Szatmari. Csákigorbó (Gârbou) N, Tótszállás (Brâglez) patak völgye, bükkösben, 47.18023° 23.39521°, kb. 258 m, 2015. 04. 03., Negrean (NtGN: 22.328) [BP; BUC; I]. Oláhfodorháza (Fodora) W, meredek lejtőn bükkösben, 47.26203° 23.64968°, kb. 250 m, 2015. 04. 02., Szatmari, Negrean & Karácsonyi. Huta (Huta) SW, 47.00932°, 22.94847°, kb. 473 m, 2014. 04. 23., Negrean & Karácsonyi [CAREI]. Szélesbérc gerince, 650 m, 1941. 06. 16., as. Fagetum silvaticae–praeungaricum, *Asperula odorata* fácies (BALÁZS 1941). Perjei Magura, 760 m, 1941. 06. 16., as. Fagetum silvaticae–praeungaricum, *Asperula odorata* fácies (BALÁZS 1941). Perjei Magura (Măgura Priei), 2014. 05. 22., Karácsonyi [CAREI]. Pajk csúcs (Vârful Poicului), Pajk hegy (Dealul Vleșinului), 900 m, 1941. 06. 28., as. Fagetum silvaticae–praeungaricum, *Carex sylvatica* facies (BALÁZS 1941). Terbete hegy keleti oldalán, 800 m, 1941. 05. 15., as. Fagetum silvaticae–praeungaricum, *Aposeris foetida* fácies (BALÁZS 1941). Meszes-hegység (Munții Meseș), Pajk völgye, ültetett fenyvesben, 46.97477° 22.93611°, kb. 630 m, 2013. 05. 10., Negrean (NtGN: 19.467) [JIBOU]. Huta (Huta) NE – Kásapatak (Bogdana) Ny, Meszes-hegység, erdő, 47.02276° 22.96172°, kb. 478 m, 2015. 07. 01., Szatmari. Csömörlő (Ciumărna); Csúrfalva (Clîț); Bagolyfalva (Hurez); Boronamező (Ponița); Felsőkecel (Meseșenii de Sus); Plopiș-hegység (Munții Plopiș); Sztána (Stana) (MORARIU *et al.* 1984). Sztána (Stana) környéke, as. Fagetum silvaticae (UJVÁROSI 1947). Sztána (Stana), Riszeg-tető, bükkösben ritka (PÉNTEK & SZABÓ 1985). Flóraelem: kárpáti-(ÉNy)balkáni.
- Centaurea pugioniformis*** Nyár. – Zilah (Zalău), 370 m, as. *Trifolio–Agrimonietum* Th. Müller (COLDEA & POP 1994). Flóraelem: dácikus-erdélyi faj.
- Centaurea sadleriana*** Janka (*Centaurea scabiosa* L. subsp. *sadleriana* (Janka) Asch. & Graebn.) – Kárásztelek (Carastelec), 2009. 07. 25., Karácsonyi; 08. 06., Karácsonyi (KARÁCSONYI & NEGREAN 2013). Kárásztelek (Carastelec), erdő mellett Krasznahidvég (Măierîște) felé, 2013. 08. 06., Karácsonyi, idem 2014, comm. Karácsonyi, fotó Bartók Attila. Flóraelem: pannon faj.
- Cephalaria radiata*** Griseb. & Schenk – Zsibó (Jibou) Botanikus Kert körzetében spontán, 2013 (CĂPRAR & SZATMARI 2014). Vármező (Buciumi) W, 2014. 05. 22., Karácsonyi. Meszesszentgyörgy (Sângeorgiu de Meseș) NW, Măgura domb, felszíni (gipsz) sziklákon, 47.04612° 22.99147°, kb. 430 m, 2014. 06. 27., Negrean. Almásbalázsháza (Bălan) (KARÁCSONYI & NEGREAN 2013), 2013. 07. 07., Karácsonyi [CAREI]. Hidalmás (Hida) (KARÁCSONYI & NEGREAN 2013). Topaszentkirály (Sâncraiu Almașului) E, beerdősülő réteken, vékony talajrétegen, 46.95341° 23.36825°, kb. 378 m, 2014. 04. 26., Negrean (NtGN: 21.794) [BUC]. Ugróc (Ugruțiu), 2014. 05. 14., Karácsonyi [CAREI]. Vásártelke (Stoboru), 2014. 05. 20., Karácsonyi. Vásártelke (Stoboru) NNE, Bozolnic völgye, füves domboldalakon, 46.94281° 23.29073°, kb. 330 m, 2014. 04. 26., Negrean (NtGN: 21.788) [JIBOU]. Ugróc (Ugruțiu) NW, Ugróc patak völgye, igen meredek domboldalakon, Valea Ugruțiu, 47.01922° 23.36171°, kb. 329 m, 2014. 04. 24., Negrean & Szatmari (NtGN: 21.803) [BUC; JIBOU]. Almástamási (Tâmașa), 2013. 07. 09., Karácsonyi [CAREI]. Almástamási (Tâmașa) SE, Dâncu völgye, mészkövön, 46.94834° 23.19252°, kb. 378 m, 2013. 07. 09., Negrean (NtGN 19.665) [JIBOU]. Farnas (Sfâraș) S, gipszes domboldalakon, 46.89931° 23.09856°, kb. 364 m, 2013. 05. 10., Negrean (NtGN: 19.492) [JIBOU]. Zsobok (Jebucu) N, „Pad”, 2014. 06. 28., Karácsonyi. Zsobok (Jebucu), a sztánai (Stana) állomás felett:

- Keresztdomb és Riszeg-tető, 1943, as. *Carici humilis*–*Brachypodium pinnati* Soó (UJVÁROSI 1947). Erdélyi elterjedési térképe: Soó (1942). Flóraelem: erdélyi faj.
- Cirsium furiens*** Griseb. & Schenk – „Szilágy” (Sălaj) (TATÁR 1939). Transsilvanicum, Praepannonicum (Cott. Szilágy ...)” (Soó 1942). Szilágyballa (Borla) (KARÁCSONYI & NEGREAN 2013). Lencsmér (Leşmir), 2014. 09. 17., Karácsonyi [CAREI]. Haraklány (Hereclean), 2013. 08. 06., Karácsonyi [CAREI]. Halmosd (Halmăşd) (COLDEA 1972, KARÁCSONYI & NEGREAN 2013). Topaszentkirály (Sâncraiu-Almaşului) E, beerdősülő réteken, vékony talajrétegen, 46.95313° 23.37946°, kb. 428 m, 2014. 04. 26., Negrean (NtGN: 21.797) [BUC; JIBOU]. Sztána (Stana), Zsobok (Jebucu) (PÉNTÉK & SZABÓ 1985). „Csigadomb – Szent Pál-tető (Nyárády)” (Soó 1942). „BALÁZS meszeshegységi adatai (AGH IV: 176) részben bizonytalanok, cf. Soó (AGH IV: 350)” (Soó 1942). Erdélyi elterjedési térképe: Soó (1942). Flóraelem: pannondácikus faj.
- Crocus banaticus*** J. Gay (*Crocus iridiflorus* Heuffel ex Reichenb.) – Inó (Inău) SSW, erdő, 47.37168° 23.26704°, kb. 206 m, 2014. 04. 24., Negrean. Szamoszélplak (Aluniş), 47.37083° 23.26722°, kb. 196 m, 2014. 04. 25., Szatmari. Gyulaszeg (Ciula) (KARÁCSONYI & NEGREAN 2013). Zilah-Vártelek (Ortelec) E, Vártelek völgye, bükkösben, 47.21120° 23.12707°, kb. 299 m, 2014. 04. 22., Negrean (NtGN: 21.721) [BUC]. Kiskeresztbánya (Teştioara) E, a *Sphagnum*-os lópoknál, 47.25833° 23.43361°, kb. 336 m, 2013. 09. 17., Szatmari & Negrean. Pórkerec (Purcăreţ), Pórkerec patak völgye (KARÁCSONYI & NEGREAN 2013). Dióspatak (Vălişoara) S, 2013. 09. 20., Negrean. Meszes-hegység (Munţii Meseş) Perjei Magura (Măgura Priei), Tisztásgerinc, a Mezőpatak völgyében, 820 m, 1941. 09. 26., as. *Fagetum silvaticae*–*praehungaricum*, *Oxalis acetosella* fáciés (BALÁZS 1941). A Ponorel (Ponorel) hegy csúcsán, réteken Tuszatelke (Tusa) felé, 1871. 09. (FEICHTINGER 1875). „Meszes-hegység (Munţii Meseş) a Perjei Magurán (Zilah rajon)” (PRODAN & NYÁRÁDY 1966). Huta (Huta) SE, Egregy völgye (Valea Agrişului), bükkösben, 46.99326° 22.92841°, kb. 574 m magasságon, 2014. 04. 23., Negrean. Csákigorbó (Gârbou) N, Tóthszállás (Brâglez) patak völgye, erdőben, 47.18023° 23.39521°, kb. 258 m magasságon, 2015. 04. 03., Negrean. Meszes-hegység (Munţii Meseş) Pajk völgye, bükkösben, 46.97736° 22.93153°, kb. 620 m, 2013. 05. 10., Negrean (NtGN: 19.443) [JIBOU]. Flóraelem: dácikus-balkáni (ÉNy) faj.
- Galium abaujense*** Borbás – Tasnádi-dombvidék (Dealurile Tăşnadului), csertölgyesekben: Kárásztelek (Carastelec) és Kémer (Camăr). – Erről a területről korábban gyűjtött példányokat a nemzetség monográfiája Fr. Krendl (Bécs) határozta meg (KARÁCSONYI 2011). Szurduk (Surduc) SW, dombon: a Jósika család kriptájának közelében, 47.24990° 23.34147°, kb. 198 m, 2015. 05. 06., Negrean. Zsibó (Jibou) NW, erdőben, 47.27251° 23.24227°, kb. 329 m, 2014. 05. 20., Karácsonyi. Dióspatak (Vălişoara) NE, Prisznel dombvonulat, Pleska (Pleşca) csúcs, erdőben, 47.39176° 23.41017°, kb. 622 m, 2014. 05. 21., Negrean (N: 22.072) [BUC; I]. Blenkmező (Poiana Blenchii) N, Poiana patak völgye, Báboly szoros, 47.32093° 23.74671°, kb. 291 m, 2015. 06. 02., Negrean. Flóraelem: kárpáti-pannon faj.
- Helleborus purpurascens*** Waldst. & Kit. – Csákigorbói-dombvidék (Dealurile Şimşna – Gârbou) (KARÁCSONYI & NEGREAN 2013). Szamosdebrecen (Vădurele), falu közelében, 2013. 05. 11., Karácsonyi [CAREI]. Dióspatak (Vălişoara) N, Prisznel domb, fennsíkon, 47.40416° 23.43222°, kb. 623 m, 2013. 09. 20., Karácsonyi & Negrean. Kófrinkfalva (Frâncenii de Piatră), bükkösben, 47.33948° 23.69566°, 2015. 06. 02., Karácsonyi & Negrean. Csákigorbói-dombvidék, Paptelke (Popteleac) W, Ungurului völgye, Bălţişeni erdő, 430 m, 1986. 07. 24., as. *Carpino*–*Fagetum Paucă* (COLDEA *et al.* 1987). Meszes-hegység (Munţii Meseş) (KARÁCSONYI & NEGREAN 2013). Meszesszentgyörgy (Sângeorgiu de Meseş) NW, Magura (Măgura) domb, völgy meredek falak alatt, szurdok, 47.04661° 22.98427°, kb. 451 m, 2014. 06. 27., Negrean. Perjei Magura (Măgura Priei) csúcs alatt (FEICHTINGER 1875). Meszes-hegység (Munţii Meseş): Medvehegy, Perjei Magura csúcsok, Felsőnyárló (Stâna)

- (NYÁRÁDY 1953). Meszesszentgyörgy (Sângeorgiu de Meseș), 2014. 06. 27., Karácsonyi [CAREI]. Hidalmás (Hida), 2012. 05. 13., Karácsonyi [CAREI]. Topaszentkirály (Sâncraiu-Almașului) ESE, erdőszélen, 46.94870° 23.37869°, kb. 406 m, 2014. 04. 26., Szatmari & Negrean. „Erdőkben, cserjésekben, réteken ... Sztána (Stana)” (FREYN 1877). Infraspecifikus taxon: forma *baumgartenii* (Kov.) Nyár. – „Meszes-hegység (Munții Meseș): Perjei Magura (Măgura Priei), Medvehegy (Osoiul Ursului) csúcs” (NYÁRÁDY 1953). Flóraelem: kárpáti faj.
- Jurinea transylvanica*** (Spreng.) Simonk. [*Jurinea simonkaiana* Nyár.; *Jurinea mollis* subsp. *transsilvanica* (Spreng.) Hayek] – „Szamos-fennsík (Podișul Someșan), Almás-Egrymedence, 220–500 m, 1971/72, leg. A. T. Szabó; D. Pázmány; E. Chircă (SZABÓ 1973, PÁZMÁNY 1973, CHIRCĂ 1974). Vajdaháza (Voivodeni) keleti szegélyén, meredek domboldalon, 47.05278° 23.44546°, kb. 345 m, 2013. 07. 06., Negrean (NtGN: 19.608) [BUC; CL; JIBOU]. Vajdaháza (Voivodeni), 2013. 07. 06., Karácsonyi. Almáshida (Hida) ESE, Ugróc völgye, száraz füves helyen, 47.03231° 23.35005°, kb. 359 m, 2013. 07. 07., Negrean (N 19.711) [JIBOU]. Almástamási (Tămașa), 2013. 07. 09., Karácsonyi [CAREI]. Kalotaszegen (Zona Călata) (KARÁCSONYI & NEGREAN 2013, apud PÉNTEK & SZABÓ 1985). Farnas (Sfăraș) Sztána (Stana) felé, 2013. 05. 10., Karácsonyi [CAREI]. Zsobok (Jebucu) N, meredek domboldalakon *Artemisia alba*-val, 46.89431° 23.10483°, kb. 390 m, 2014. 06. 28., Karácsonyi & Negrean. Sztána (Stana), állomás felet Kereszthegy és Riszeg-tető, as. Carici humilis–Brachypodium pinnati Soó (UJVÁROSI 1947). Zsobok (Jebucu) D, Riszeg-tető, lejtő NW, 46.85570° 23.10419°, kb. 681 m, 2014. 06. 28., Negrean. Tóthtelke (Gălășeni) N, gipsz és mészkőfejtő, 46.90623° 23.18530°, kb. 368 m, 2014. 05. 23., Karácsonyi & Negrean. Erdélyi-medence (Bazinul Transilvaniei), csak kivételesen jelentkezik a Kárpátkoszorú ellenkező (keleti vagy déli) oldalán, mint például Sárvulkánok (Vulcanii Noroiși) vidékén, valamint ritkán a pannon flóratartományban is. Elterjedési térképe: SOÓ (1942). Flóraelem: dácsikus (erdélyi) faj.
- Melampyrum barbatum*** Waldst. & Kit. ex. Willd subsp. *barbatum* – „? Szilágy” (TATÁR 1939). Dióspatak (Vălișoara), Prisznel domb, 2014. 05. 21., Karácsonyi [CAREI]. Réz-hegység (Plopiș) (FEICHTINGER 1895). Vármező (Buciumi) W, a Kraszna völgye felé eső nyeregben, 2014. 05. 23., Karácsonyi [CAREI]. Meszesszentgyörgy (Sângeorgiu de Meseș) W, dombok egykori teraszain, 47.04658° 22.99091°. A törzsalak európai endémizmus: Ausztriától keletre Romániáig és északnyugat Jugoszláviáig (TATÁR 1939, SOÓ & WEBB 1972). Flóraelem: pannon – géta faj.
- Onosma pseudoarenaria*** Schur subsp. *pseudoarenaria* (*Onosma arenaria* Waldst. & Kit. subsp. *pseudoarenaria* (Schur) Jáv.) – Ugróc (Ugruțiu), 47.01922° 23.36171°, kb. 329 m, 2014. 04. 26., Karácsonyi & Negrean [CAREI]. Farnas (Sfăraș) Sztána (Stana) felé, 2013. 05. 10., Karácsonyi [CAREI]. Zsobok (Jebucu) és Farnas (Sfăraș) között, a „Pad” nevű helyen, 1974. 08. 13., as. Gypsophila–Brachypodium pinnati agropyrosum truncati A. T. Szabó (SZABÓ 1983). Almástamási (Tămașa): meredek partfalakon, 46.95053° 23.17525°, kb. 395 m, 2014. 05. 20., Negrean. Megjegyzés: ȘUTEU *et al.* (2012) szerint: izolált populációk, csekély egyedszámmal; igen veszélyeztetett; védelmet igényelnek. Térkép: ȘUTEU *et al.* (2012). Erdélyi-medence (Bazinul Transilvaniei). Flóraelem: erdélyi faj.
- Phyteuma tetramerum*** Schur – Perjei Magura (Măgura Priei), a Mező-patak völgyében a Tisztás gerinc felé, 880 m magasságon, 1941. 06. 17., as. Cardaminetum amarae (BALÁZS 1941, KARÁCSONYI & NEGREAN 2013). Csúrfalva (Clit) DDK, mellékpatak völgyében, 47.29134° 23.43055°, kb. 222 m, 2014. 05. 24., Szatmari & Karácsonyi, leg. G. Negrean. Meszes-hegység (Munții Meseș): Pajk völgye, a Pajk csúcs (Vlesin) északi oldalán, 550 m, 1941. 06. 28., as. Festucetum rubrae (BALÁZS 1941). Meszes-hegység, Perjei Magura, Tisztásgerinc, 900 m, 1941. 06. 17., as. Deschampsietum flexuosae (BALÁZS 1941). Sztána (Stana), Pajk csúcs (Vlesin) a Meszes-hegységben, Perjei Magura (GHIȘA 1964). Tuszatelke (Tusa), 2015. 06. 30., Karácsonyi. Flóraelem: dácsikus faj.

- Rhinanthus wagneri*** Degen (*Rhinanthus rumelicus* Velen. subsp. *wagneri* (Degen) Bjelčič) – Ökörítő (Sălăjeni), 47.32722° 22.89111°, kb. 240 m, 2013. 06. 26., Szatmari. Selymesilosva (Ilișua), 2013. 05. 23., Karácsonyi [CAREI]. Szilágysziget (Sighetul Silvaniei), 2013. 06. 26., Karácsonyi [CAREI]. Szamosszéplak (Aluniș), 2013. 06. 21., Karácsonyi [CAREI]. Dióspatak (Vălișoara) É, Prisznel domb, 47.38916° 23.40361°, kb. 626 m, 2014. 05. 21., Negrean (N: 22.064) [BUC]. Sztána (Stana) & Zsobok (Jebucu) (MOLNÁR *et al.* 2014). Flóraelem: dácikus-pannon-(észak)balkáni faj.
- Seseli gracile*** Waldst. & Kit. – As. *Seseli gracile*-*Festucetum pallentis*: Blenkmező (Poiana Blenchii) Báboly-szoros (Cheile Babii) (KARÁCSONYI & NEGREAN 2013). „Sztána (Stana) környéken”, as. *Gypsophilo*-*Brachypodietum pinnati stiposum capillatae* A. T. Szabó (SZABÓ 1983). A sztánai (Stana) állomás felett a Keresztdombon és Riszeg-tetőn, as. *Carici humilis*-*Brachypodietum pinnati* Soó (UJVÁROSI 1947). „Zsobok-Pad” (Jebucu-Pad), 2014. 05. 22., Karácsonyi. Zsobok (Jebucu) S, Riszeg-tető, D felé, tisztáson, 46.85385° 23.10999°, kb. 712 m, 2014. 06. 28., Negrean. Flóraelem: dácikus-balkáni (északnyugat); vagy dácikus subendemikus faj.
- Sesleria heufleriana*** Schur subsp. *heufleriana* – Kecskés (Cozla) NW, mészplató, a meredek és beerdősült mészfalal peremén, 47.35879° 23.37275°, kb. 553 m, 2015. 07. 07., Negrean. Dióspatak (Vălișoara), Prisznel domb (KARÁCSONYI & NEGREAN 2013), 2014. 04. 22., Karácsonyi, idem, Pleska (Pleşca) csúcs, 47.39178° 23.40934°, kb. 621 m, 2014. 04. 22., Negrean (NtGN: 21.735) [BUC; JIBOU]. Csúrfalva (Cliț) Csúrfalvi sziklák (Stanii Clițului) meredek falain, füves párkányokon, 47.28808° 23.41850°, kb. 243 m, 2013. 05. 09., Negrean (NtGN: 19.784) [JIBOU]. Csúrfalva (Cliț) SSE, Csúrfalvi (Cliț) patak völgye, erdei út mellett, 47.28680° 23.43544°, kb. 236 m, 2014. 06. 25., Negrean & Szatmari. Tuszatelke (Tusa) Ponor, Piatra Ciutii, 2014. 10. 02., Karácsonyi [CAREI]. Farnas (Sfăraș), 46.89777° 23.09944°, kb. 373 m, 2013. 09. 19., P. Szatmari. Farnas (Sfăraș) S, gipszekon, 46.89931° 23.09856°, kb. 364 m, 2013. 05. 10., Negrean (NtGN: 19.495) [JIBOU]. Farnas (Sfăraș) Zsobok (Jebucu), 2014. 04. 23., Karácsonyi [CAREI]. Sztána (Stana), Riszeg-tető, nyugati lejtőn, as. *Seslerietum heuflerianae* Soó (kissebb populáció) (UJVÁROSI 1947). Sztána (Stana), állomás felett a Riszeg-tető nyergében, as. *Carici humilis*-*Brachypodietum pinnati* Soó, kezdeti stádiumban lévő fáciest alkot (UJVÁROSI 1947: 12). Zsobok (Jebucu) S, Riszeg-tető, északnyugati lejtő tisztásain, 46.85570° 23.10419°, kb. 681 m, 2014. 06. 28., G. Negrean. Zsobok (Jebucu), Pénzesdomb, Padoldal: Sztána (Stana) Riszeg-tető (MOLNÁR *et al.* 2014). Flóraelem: kárpáti faj.
- Sorbus danubialis*** (Jáv.) Kárpáti (*Sorbus cretica* (Lindl.) Fitch & Rech. forma *danubialis* Jáv.; *Sorbus cretica* subsp. *danubialis* (Jáv.) Jáv.) – Kecskés (Cozla) W, a mészkőplató szinte teljesen függőleges, beerdősült falain, 47.35879° 23.37275°, kb. 553 m, 2015. 07. 02., Negrean, Karácsonyi & Szatmari, idem, 2015. 08. 05., C. Karácsonyi & V. Kerényi-Nagy, det. Németh Csaba [BP; CAREI]. Flóraelem: kárpáti (Jura).
- Symphytum cordatum*** Waldst. & Kit. – Prisznel dombvonulat (Culmea Prisznelului) a Rea patak felett csúcsközelben (KARÁCSONYI & NEGREAN 2013). Szalonnapatak (Solona) Hrăii patak völgye, 47.27572° 23.41519°, kb. 266 m, 2015. 04. 02., Szatmari. Csúrfalva (Cliț) SW, Csúrfalvi patak völgye, 47.28082° 23.45382°, kb. 257 m, 2015. 06. 02., Negrean. Oláhfodorháza (Fodora), bükkös meredek partfalon, 47.26203° 23.64968°, kb. 250 m, 2015. 04. 02., Szatmari. Tuszatelke (Tusa), Boului patak völgye, kb. 560 m, as. *Stellario*-*Alnetum glutinosae* Lohm., 1968. 06. 28. (COLDEA 1984). Halmosd (Halmășd) patak völgye, 2015. 04. 26., Karácsonyi. Ördögkút (Treznea), mély völgy a bükkösben, 2015. 06. 02.9, Karácsonyi. „Meszes-hegység (Munții Meseș), Boronamező (Ponița), patak völgye, Terebete hegy, Cătălu mellet (Zilah rajon)” (GUȘULEAC 1960). Meszes hegység (Munții Meseș) Szélesbérc, kb. 650 m, 1941. 06. 16., as. *Fagetum silvaticae*-*praehungaricum*, *Asperula odorata* fáciés (BALÁZS 1941). Perjei Magura (Măgura Priei), kb. 760 m, 1941. 06. 16., as.

Fagetum silvaticae–praehungaricum, *Asperula odorata* fációs (BALÁZS 1941). Kásapatak (Bogdana) NY, Meszes-hegység a gerinc alatt, W, bükkösben, 2015. 07. 01., Karácsonyi. Pajk csúcs (Vlesinului), kb. 900 m, 1941. 06. 28., as. Fagetum silvaticae–praehungaricum, *Carex sylvatica* fációs (BALÁZS 1941). Terbete hegy keleti oldal, kb. 800 m, 1941. 05. 15., as. Fagetum silvaticae–praehungaricum, *Aposeris foetida* fációs (BALÁZS 1941). Flóraelem: kárpáti faj.

Thymus comosus Heuffel ex Griseb. & Schenk – Dióspatak (Vălișoara), Prisznel domb, 2014. 05. 21., Karácsonyi [CAREI]. Blenkmező (Poiana Blenchii), Báboly szoros (HODIȘAN & ȘUTEU 1979), 2013. 05. 07., Karácsonyi [CAREI] (KARÁCSONYI & NEGREAN 2013). Kalotaszeg (Zona Călata) (KARÁCSONYI & NEGREAN 2013, apud PÉNTEK & SZABÓ 1985). Farnas (Sfăraș) S, gipszes domboldalon, 46.94828° 23.09870°, kb 366 m, 2013. 09. 19., Negrean (NtGN 20.222) [BUC], idem, Szatmari. Zsobok (Jebucu) és Farnas (Sfăraș) között a „Pad” nevű helyen, 1974. 08. 13., as. Gypsophilo–Brachypodietum pinnati agropyrosum truncati A. T. Szabó (SZABÓ 1983). Sztánai (Stana) állomás felett a, Keresztdombon és a Riszeg-tetőn, as. *Carici humilis–Brachypodietum pinnati* Soó (UJVÁROSI 1947). Flóraelem: dácikus faj.

Thymus dacicus Borbás – „Várad tartomány, Meszes-hegység (Muntele Mezeș)” (PRODAN 1954). Meszes-hegység (Munții Mezeș) (GUȘULEAC 1961). Infraspecifikus taxon: forma ***parviflorus*** Opiz – „Pajk völgye (Valea Poicului) Meszes-hegység (Munții Mezeș) (Bánffyhungad /Huedin/ rajon)” (GUȘULEAC 1961). Flóraelem: transilvano (erdélyi)-dácikus.

Viola jooi Janka – Dióspatak (Vălișoara), Prisznel domb, 47.38638° 23.40055°, kb. 620 m, 2013. 09. 20., Szatmari, idem, Negrean (NtGN: 20.242) [BUC]. (KARÁCSONYI & NEGREAN 2013), 2014. 05. 21., Karácsonyi. Meszesszentgyörgy (Sângeorgiu de Mezeș) WNW, Magura domb, szurdokvölgy meredek falakkal, 47.04661° 22.98427°, kb. 451 m, 2014. 06. 27., idem, 2015. 05. 05., Negrean. Kalotaszeg (Zona Călata) – Alszeg (KARÁCSONYI & NEGREAN 2013, apud PÉNTEK & SZABÓ 1985). Farnas (Sfăraș), Zsobok (Jebucu) (PÉNTEK & SZABÓ 1985). Sztánai (Stana) állomás felett. Keresztdomb és Riszeg-tető, as. *Carici humilis–Brachypodietum pinnati* Soó (UJVÁROSI 1947). „Sztána (Stana), Riszeg-tető, nyugati irányban, as. *Seslerietum heuflerianae* Soó (fajszegény populációk)” (UJVÁROSI 1947). Sztána (Stana) a bánya felett, ritka (MOLNÁR *et al.* 2014). Flóraelem: dácikus faj.

Waldsteinia geoides Willd. – Meszesszentgyörgy (Sângeorgiu de Mezeș), 2014. 06. 27., comm. Negrean, leg. Karácsonyi [CAREI], idem, Magura (Măgura) domb, szakadék, meredek falakon, 47.04661° 22.98427°, kb. 451 m, 2014. 06. 27., Negrean & Szatmari. Flóraelem: kárpáti-(észak)balkáni faj.

Értékelés

A hegyvidékeken jelentkező kárpáti fajok (például *Helleborus purpurascens* Waldst. & Kit., *Symphytum cordatum* Waldst. & Kit., *Sesleria heufleriana* Schur) közül, az *Aconitum moldavicum* Hacq. itteni előfordulásának körülményei meglepőek. A kárpáti sisakvirág ugyanis pontosan a hegyvidékről hiányzik, és csupán a Szilágyság keleti részének dombvidékén található. Ez mindenképp arra utal, hogy ide a Keleti-Kárpátokból telepedett be. Viszont ennek függvényében, igen különös a Nyugati-dombvidéken, a Szatmár megyei Érszakácsiban (Săcășeni), kb. 180 m magasságon azonosított izolált lelőhelye (KARÁCSONYI 2011). A kárpáti-balkáni elemek közül a *Cardamine glanduligera* O. Schwarz a Szilágyságban helyenként 250 m magasság alá is leereszkedik, míg a *Waldsteinia geoides* Willd. a kutatott területen csak kivételesen fordul elő.

Az erdélyi fajok közül a *Cephalaria radiata* Griseb. & Schenk és az *Onosma pseudoarenaria* Schur itteni elterjedése csak a Kalotaszeg (Călata) és az Almás (Almaș) patak völgyi termőhelyekre korlátozódik.

A dácikus fajok egy része [*Jurinea transylvanica* (Spreng.) Simonk., *Thymus comosus* Heuffel ex Griseb. & Schenk, *Viola jooi* Janka] főleg csak a Szilágyság mészkövein jelentkezik, míg a dácikus-balkáni jellegű (e terület több régiójában elterjedt) *Crocus banaticus* J. Gay az itteni gyertyánosokban és bükkösökben helyenként nem ritka.

A pannon endemizmusok közül a *Centaurea sadleriana* Janka-t itt csak egyetlen lelőhelyen azonosítottuk, ellenben a dácikus-pannon flóraellemek közül a *Cirsium furiens* Griseb. & Schenk a szilágysági dombvidékeken több termőhelyet benépesít. Az e csoporthoz tartozó (és a felsorolásunkban nem szereplő) *Dianthus pontederæ* A. Kern. a kutatott terület nyugati részében nem ritka.

A különböző földrajzi eredetű endemikus fajok jelenléte különös színfoltja a Szilágyság flórájának, amelyek jelentős mértékben hozzájárulnak ennek változatosságához.

Irodalom

- BALÁZS F. (1941): Vegetációtanulmányok a Meszes hegységben. Vegetationstudien im Meszesgebirge. – *Acta Geobotanica Hungarica* 4: 119–182.
- CĂPRAR M. & SZATMARI P.-M. (2014): Semina plantarum spontaneorum a Hortus Botanicus Jibou in anno 2013 lecta. – *Index Seminum, Grădina Botanică Jibou* 40: 32–36/33–37.
- CHIRCĂ E. (1974): Semina plantarum spontaneorum anno 1973, in Transilvania lecta. – *Index Seminum, Hortus Agrobotanicus Institutii Agronomici Cluj*, 1973: 3–25.
- COLDEA G. (1971): Diagrama sporo-polinică a mlaştinii de la Băile Iaz (Munţii Plopiş) [Diagramme sporo-polliniques du marais de Băile Iaz (Monts Plopiş)]. – *Studii şi Cercetări de Biologie, seria Botanică* 23: 405–408 + 1 Plansa.
- COLDEA G. (1972): Flora şi vegetaţia Munţilor Plopiş. Teză de doctorat. Universitatea Babeş-Bolyai, Cluj-Napoca. 262 pp. 31 + fig.
- COLDEA G. (1984): Vegetaţia lemnoasă de luncă din zona Munţilor Plopiş [La végétation arboricole de plaine inondable dans les Monts Plopiş]. – *Acta Musei porolissensis (Zalău)* 8: 565–570.
- COLDEA G. & POP A. (1994): Über die Saumgesellschaften (Trifolio-Geranietea Th. Müller 61) aus Siebenbürgen [On the Transylvanian forest-border vegetation (Trifolio-Geranietea Th. Müller 61)] [Sur la végétation de lisière (Trifolio-Geranietea Th. Müller 61) de Transylvanie]. – (*Siebenbürgische Archiv* 30). *Naturwissenschaftliche Forschungen über Siebenbürgens* 5: 63–76.
- COLDEA G., TÄUBER F., PLĂMADĂ E., POP A., BARTÓK E. & MUNTEANU D. (1987): Cercetări biocenologice în ecosistemele forestiere din dealurile Sălajului şi Gîrboului [Biosociological researches in forest ecosystems from the Sălajului and Gîrboului hills]. – *Acta Musei porolissensis*, Muzeul de Istorie şi Artă din Zalău 11: 479–492.
- FEICHTINGER S. (1875): Krasznamegye és környéke Flórájáról [Flora des Comitatus Kraszna und Umgebung]. – *Mathematikai és Természettudományi Közlemények* [1871] 9: 55–115.
- FREYN J. (1877): Az 1871–1875 évben Magyarország keleti részében gyűjtött növények jegyzéke. – *Mathematikai és Természettudományi Közlemények* [1875–1876] 13: 75–130.
- GHIŞA E. (1964): *Phyteuma* L. – In: SĂVULESCU T. (ed.), *Flora României [Flora Romaniae]*. Vol. 9. Bucureşti, pp. 132–139.
- GUŞULEAC M. (1960): *Symphytum* L. – In: SĂVULESCU T. (ed.), *Flora României [Flora Romaniae]*. Vol. 7. Bucureşti, pp. 275–286+644.
- GUŞULEAC M. (1961): *Thymus* L. – In: SĂVULESCU T. (ed.), *Flora României [Flora Romaniae]*. Vol. 8. Editura Academiei Române, Bucureşti, pp. 301–334 + 688–689.
- HODIŞAN I. & ŞUTEU Ş. (1979): Contribuţii la cunoaşterea vegetaţiei din Cheile Babii (jud. Sălaj) [Beiträge zur Kenntnis der Vegetation aus dem Babii-Klamm und Umgebung (Kreis Sălaj)]. – *Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Biologia* 24: 8–17.
- HOLMGREN P. K., HOLMGREN N. H. & BARNETT L. C. (1990): Index Herbariorum, Part I: The Herbaria of the World. 8th ed. – *Regnum Vegetabile* 120: 1–693. <http://sciweb.nybg.org/science2/IndexHerbariorum.asp>
- JANKA V. (1860): Annotaciones in plantas dacicas nonnullasque alias europaeas. – *Linnaea* [1859–1860] 30: 549–622.

- KARÁCSONYI C. (2011): *Flora și vegetația dealurilor Tășnadului și a colinelor marginale* [Flora und Vegetation des Trestenburger Hügellandes und seine Umgebung] [A Tasnádi-dombvidék és környéke flórája és vegetációjája]. – „Vasile Goldiș” University Press, Arad 368 pp.
- KARÁCSONYI K. & NEGREAN G. (2013): A szilágysági növényvilág jellegének vizsgálata [Study on the characteristics of the flora and vegetation in the area of Szilágyság (Sălaj)] [Studiu asupra caracterului covorului vegetal al ținutului Sălajului]. – *Kanitzia* 20: 101–118.
- MOLNÁR Cs., BÓDIS J., ÓVÁRI M., RAKSÁNYI Zs., BRÓ É., GERNER G., NAGY T., MOLNÁR K. & MOLNÁR Zs. (2014): Sztána és Zsobok (Kalotaszeg) flórája. – *Kitaibelia* 19: 114–132.
- MORARIU I., DANCUIU M. & KOVÁCS A. (1984): Corologia speciei *Cardamine glanduligera* O. Schwarz (*Dentaria glandulosa* W. et K.) în România. – *Studii și Cercetări de Biologie, seria Biologie Vegetală* 36: 35–41.
- NYÁRÁDY A. (1953): *Helleborus* L. – In: SĂVULESCU T. (ed.), *Flora României* [Flora Romaniae]. Vol. 2. Editura Academiei Române, București, pp. 423–430 + 675.
- NYÁRÁDY A., PÁZMÁNY D., JULA F., CHIRCĂ E. & SZABÓ A. T. (1976): Wiesen und Wälder aus dem Agrij-Almaş becken. – *Notulae Botanicae Horti Agrobotanici* [1975–1976] 8: 77–81.
- PÁZMÁNY D. (1973): Semina plantarum spontaneorum anno 1971, 1972 in regione Transilvania, Depresiunea Agrij-Almaş lecta. – *Delectus Seminum, Horti Agrobotanici Clujensis* 1971–1972: 3–51.
- PÉNTEK J. & SZABÓ A. (1985): *Ember és növényvilág. Kalotaszeg növényzete és népi növényismerete* [Lumea vegetală și cultura tradițională în zona Călata]. – Kriterion, București, 368 pp.
- PRODAN I. (1954): Contribuții la cunoașterea răspîndirii și sistematicii genului *Thymus* în Republica Populară Romînă [Contributions à la connaissance de la répartition et de la systematique du genre *Thymus* dans la République Populaire Roumaine] [К изучению распространения и ситеатики рода *Thymus* в РНР]. – *Buletin Științific, Secția de Științe Biologice, Agronomice, Geologice și Geografice* 6: 301–308.
- PRODAN I. & NYÁRÁDY E. I. (1966): *Crocus* L. – In: SĂVULESCU T. (ed.), *Flora României* [Flora Romaniae]. Vol. 11. Editura Academiei Române, București, pp. 444–454 + 851.
- SĂVULESCU T. (ed.) (1952–1976): *Flora României* [Flora Romaniae]. Vol. 1–13. – Editura Academiei Române, București.
- SOÓ R. (1942): Az Erdélyi Medence endemikus és reliktum növényfajai. Die Endemismen und Reliktarten des Siebenbürgischen Beckens. – *Acta Geobotanica Hungarica* 5: 141–183.
- SOÓ R. & WEBB D. A. (1972): *Melampyrum* L. – In: TUTIN T. G. *et al.* (eds), *Flora Europaea*. Vol. 3. *Diapensiaceae to Myoporaceae*. – Cambridge University Press, 1–370 pp. + 5 maps 253–257.
- SZABÓ A. T. (1973): Semina plantarum spontaneorum anno 1971, 1972 in Transilvania (CJ, SJ) lecta. – *Delectus Seminum*, Institutul Agronomic Cluj 1971–1972: 3–82.
- SZABÓ A. T. (1983): Vegetația gipsofilă din sud-vestul Podișului Someșan [Gypsophilous plant communities from the south-west of the Someș plateau]. – *Ocotirea Naturii* 27: 103–111.
- ȘUTEU D., BĂCILĂ I., URSU T. & COLDEA G. (2012): Genetic diversity assessment of the Romanian populations of *Onosma pseudoarenaria* and *Onosma arenaria* [Estimarea diversității genetice a populațiilor de *Onosma pseudoarenaria* și *O. arenaria* din România]. – *Contribuții Botanice* (Cluj-Napoca), /ser. II/ 47: 49–57.
- TATÁR M. (1939): A pannoniai flóra endemikus fajai [Endemische Arten der pannonischen Florenprovinz]. – *Acta Geobotanica Hungarica* 2: 63–127.
- EURO+MED PLANTBASE: [The information resource for Euro-Mediterranean plant diversity](#). (Hozzáférés: 2015. 08. 18.)
- THE PLANT LIST (2013): [Version 1.1. Published on the Internet](#). (Hozzáférés: 2015. 08. 18.)
- TUTIN T. G., BURGESS N. A., CHATER A. O., EDMONDSON J. R., HEYWOOD V. H., MOORE D. M., VALENTINE D. H., WALTERS S. M. & WEBB D. A. (eds) (1993): *Flora Europaea*. 2nd ed. Vol. 1. *Psilotaceae to Platanaceae*. – Cambridge University Press, Cambridge, 581 pp.
- TUTIN T. G., HEYWOOD V. H., BURGESS N. A., MOORE D. M., VALENTINE D. H., WALTERS S. M. & WEBB D. A. (eds) (1964–1980): *Flora Europaea*. Vols. 1–5. – Cambridge University Press, Cambridge.
- UJVÁROSI M. (1947): Növényzozológiai vázlatok Sztána környékéről [Pflanzensoziologische Skizzen aus der Umgebung von Sztána in Siebenbürgen]. – *Borbásia* 7: 3–27.

Beérkezett / received: 2015. 09. 02. • Elfogadva / accepted: 2015. 10. 11.